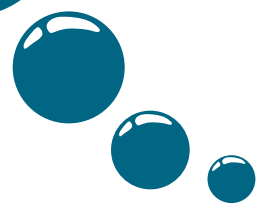
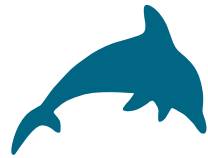

**SPOZNAJ,
PREMISLI
UKREPAJ –**
ustavi smetenje morja!

NAVODILA ZA VZGOJITELJA

Poglavje podaja pojasnila, pedagoške smernice in nasvete za vzgojitelja, ki namerava izvesti nekatere ali vse dejavnosti, predlagane v tem gradivu.

Povzetek

Spoznaj, premisli, ukrepaj – ustavi smetenje morja!« je bilo pripravljeno kot orodje za dvig ozaveščenosti in spodbujanje odgovornosti mladine na področju morskih odpadkov v Evropi in širše. Temelječe na načelih Izobraževanja za trajnostni razvoj (ITR), gradivo obravnava vprašanja iz okoljskega, družbenega, kulturnega in gospodarskega vidika in je primerno za porabo v formalnem in neformalnem izobraževalnem sistemu.

Gradivo je bilo pripravljeno v sodelovanju s skupino 20 partnerjev in se bo uporabljalo v 15 državah, ki sodelujejo v projektu MARLISCO. Glede na svojo širino, gradivo ne more izpolnjevati specifičnih izobraževalnih potreb vseh partnerjev. Praktiki, ki bodo gradivo uporabljali, naj ga prilagodijo tako, da bo čim bolj ustrezalo njihovim razmeram. Zaželeno je, da uporabijo najustreznejše dele, jih obogatijo,

spremenijo vrstni red dejavnosti, dodajo ali poenostavijo delovne liste, kot se jim zdi primerno. Avtorjeva težnja je, da vzgojitelji gradivo uporabijo kot orodje za spodbujanje opazovanja, radovednosti, domišljije, ustvarjalnosti in sposobnosti ukrepanja učencev. Razgovori o zelo resničnih izzivih na področju morskih odpadkov bodo spodbudili tudi pogovore o bolj občutljivih temah, kot so sedanje proizvodne oblike in sodobna, prekomerno potrošniška družba. Ne nazadnje, gradivo bo prispevalo k oblikovanju obveščenih, kritičnih in dejavnih državljanov.

Ciljna skupina

Gradivo je zasnovano za vzgojitelje in 10-15 let stare učence. Uporabljajo ga lahko tudi vzgojitelji, ki delajo v nevladnih organizacijah, akvarijih, obalnih parkih ipd.

Razlaga terminologije

Je to izobraževalno »gradivo«, »orodje«, »paket« ali kaj drugega?

Avtorji menijo, da je termin »izobraževalno gradivo« v tem primeru najboljši, toda občasno se izmenično uporabljajo tudi izrazi »orodje«, »komplet«, »paket«, »publikacija« in »sredstvo«.

Morski odpadek, odpad ali smeti itd.

Termin »morski odpadek« se uporablja skozi celotno gradivo in se nanaša na »vsako obstojno proizvedeno ali predelano trdno snov, odvrženo ali puščeno v obalnem ali morskem okolju«. Odvisno od konteksta se v besedilu pojavljata tudi izraza »odpadni predmeti« in »smeti«.

Vzgojitelji in učenci oz. učitelji in študenti

Ker gradivo ni namenjeno samo za uporabo v formalnem šolskem sistemu, ampak tudi v neformalnem sistemu (izvenšolsko izobraževanje), imata izraza »vzgojitelj« in »učenec« prednost pred izrazoma »učitelj« in »študent«, ker bolj natančno odražata širšo ciljno skupino. Odvisno od konteksta, v besedilu najdemo tudi izraze »moderator«, inštruktor«, »trener«, »ciljna publika« in »akter«.

Načrti učnih ur, dejavnosti in igre

Izobraževalno gradivo je v glavnem sestavljeno iz načrtov učnih ur, ki vsebujejo opise ciljev, ki naj bi jih dosegli učenci in postopna navodila za vzgojitelja. Vendar gradivo obsega tudi bolj odprte pedagoške pristope kot so učne ure, katerih namen je spodbuditi razgovor, poživiti igranje iger in olajšati izvedbo vaj. Vključene so tudi igre, ki na hiter in enostaven način spodbudijo zanimanje učencev.

Cilji

Cilji gradiva za učence in učitelje so:

- spoznati različne vrste morskih odpadkov in njihove značilnosti;
- opredeliti vire, vzroke in učinke morskih odpadkov ter regionalne razlike;
- razumeti odnos in vedenje v zvezi z morskimi odpadki, da bi se čim bolje spoprijeli s problemom;

- sprejemati premišljene odločitve in biti motivirani za ukrepanje proti morskim odpadkom;
- raziskati obstoječa orodja in strategije za reševanje vprašanj morskih odpadkov.

Teme in struktura

Vsebina gradiva je razdeljena na štiri dele in zajema naslednje teme:

- (A) Spoznavanje različnih vrst in značilnosti morskih odpadkov;
- (B) Glavni kopenski in morski viri odpadkov;
- (C) Vplivi na ekosisteme in ljudi;
- (D) Možne rešitve: posamezniki in skupine na lokalni, nacionalni in mednarodni ravni.

Ti štirje deli obsegajo več dejavnosti, ki se nanašajo na obravnavane teme. Vsaka dejavnost vsebuje nekaj osnovnih informacij o temi, seznam materialov in opreme za izvedbo dejavnosti, postopna navodila, kako dejavnost izvesti in delovne liste, ki jih izpolnjujejo učenci.

Izobraževalno gradivo obsega naslednje sestavne dele:

- uvodni del z opisom namena in vsebine gradiva;
- 17 učnih načrtov (ali dejavnosti), ki vključujejo osnovne informacije, učne cilje, predvideno trajanje, postopek izvedbe dejavnosti, praktične nasvete in priporočila;
- 17 delovnih listov za vsako dejavnost posebej, ki jih izpolnjujejo učenci;
- poglavje o uporabi gradiva in metodologiji, s smernicami in predlogi za vzgojitelje.

Vrednotenje

Delovni listi v gradivu so glavno orodje za vrednotenje učnega procesa. Avtorji so se izogibali preobsežnim delovnim listom z veliko in zapletenimi vprašanji ter jih omejili na eno ali dve strani (en list), da bi olajšali njihovo razmnoževanje. V delovne liste učenci zapisujejo svoja opažanja, ideje, predloge itd. in hkrati spremljajo lastno učenje.

Polje za vrednotenje

Polje, ki je dodano vsem delovnim listom in vsebuje enaka vprašanja, služi za neposredno vrednotenje s strani učencev. Učenci potrebujejo le nekaj minut za opredelitev najbolj in najmanj zanimivih vidikov pravkar končane dejavnosti ter težav, s katerimi so se srečali. Pregled polj za vrednotenje (zbranih iz cellega razreda) vzgojitelju poda dragocene informacije za izvajanje nadaljnjih dejavnosti.

Spoznanja učencev

Zadnje vprašanje v polju za vrednotenje poziva učence, da opišejo osebna »spoznanja«, do katerih so prišli med dejavnostjo: poseben, globok vpogled v nekaj ali nekoga, tudi samega sebe. S tem vprašanjem se učence prosi, naj razmislijo o vidikih dejavnosti, ki omogočajo spoznavanje okolja in odkrivanje samega sebe. Primeri učenčevih spoznanj so: »Šokiralo me je, koliko časa je potrebno za razgradnjo nekaterih morskih odpadkov«; »Ugotovil sem, da se mi porodijo boljše ideje, ko sem del ekipe, kot kadar delam sam«; »Ko sem poskušal brata pregovoriti, naj neha odmetavati smeti, sem ugotovil, da sem popolnoma sposoben braniti svoje argumente« itd.

Nasveti in smernice za posamezne dejavnosti

A1 Opredelitev in razvrščanje morskih odpadkov

- Igre so dober način za vključevanje učencev in uvajanje v naloge opredeljevanja.
- Odpadke je mogoče razvrstiti po: snovi (plastika, kovina, tetrapak itd), barvi, obliki, velikosti, ali jih je mogoče reciklirati ali ne, virih (prehranjevanje, kajeenje, ribolov, vodni športi itd.), vplivih itd. Učenci lahko predlagajo tudi lastne, nove in različne načine razvrščanja.
- Terminologija: odpadki ali smeti se nanašajo na vse vrste nastalega odpada.
- Podan začetek stavka ali pisne usmeritve pomagajo mlajšim in manj sposobnim učencem razvijati opredelitve, ki so zahtevane v Nalogi B.
- »Pajkova mreža« ali »mreža vprašanj« je preprost grafični prikaz, ki ga izdelajo učenci. Ko v razredu poteka prevetritev možganov, učenci vse zamisli takoj zapišejo brez posredovanja vzgojitelja, vključno s spremljevalnimi besedami, razvejenimi okoli osrednje besede in smiselno povezanimi med seboj. Jedrnatost in uporaba ene same besede je ključnega pomena za izdelavo dobrega prikaza.
- Nalogo B se lahko izvede tudi s »seznamom besed«: izraz »morski odpadki« se postavi v središče lista, v kote lista pa se nariše štiri okvire. Učenci v en okvir narišejo morske odpadke, v drugi besede, ki jih povezujejo z njimi, v tretji okvir napišejo definicije in v četrtem okviru izraz uporabijo v stavkih.
- Razgovor o družinskih dejavnostih, ki ustvarjajo morske odpadke in kako to preprečevati, lahko razširimo, če to čas dopušča.
- V škatlo v učilnici spravimo zbirko morskih odpadkov, saj nam bo prišla velikokrat prav, ker precej dejavnosti v gradivu zahteva uporabo dejanskih morskih odpadkov.
- Iz varnostnih razlogov naj bodo vsi odpadni predmeti dobro splaknjeni ali oprani. Izogibati se je treba nevarnim predmetom, kot so razbito steklo in kovine. Vzgojitelji pa lahko naročijo učencem,

da prinesejo odpadke od doma, vendar o tem prej treba obvestiti starše. To je tudi dober način vključevanja družine v šolsko življenje in projekte.

Dragi starši,

Jutri se bomo učili o recikliranju odpadkov in zato potrebujemo nekaj primerkov odpadnih predmetov. Potrebujemo vse vrste embalaže, ki jo običajno zavržete. Pomagajte svojemu otroku pri odpiranju, praznjenju, pranju in sušenju embalaže. Prosimo, da jih otroci jutri prinesejo s seboj v šolo.

Hvala za pomoč.

Lep pozdrav,

A2 Poskusi z različnimi odpadki

- Vrste odpadkov, ki najbolje plavajo, so predmeti iz plastike in nekaterih vrst gume. Papir in les sprva plavajo, ko pa se napijejo vode, potonejo. Predmeti iz stekla, kovin in nekaterih vrst gume se potopijo, v kolikor ni v njih ujet zrak. Tudi tkanine se običajno potopijo.
- Papir in nekatere vrste gume, plastike in tkanin raznaša veter. Seveda pa močan veter v morje odnese vse vrste odpadkov, tudi težje.
- Poskus C: Namesto vode iz pipe raje uporabite morsko vodo ali vodo iz ribnika. Najopaznejši znaki razgradnje so spremembe v obliki, barvi in velikosti odpadka, kot tudi izguba odpornosti na trganje (to se preveri na koncu poskusa). Poskus mora trajati najmanj osem tednov, vendar bo razgradnja bolj očitna, dlje kot poskus traja.
- Vzgojitelji, ki Poskusa C ne morejo vključiti v svoj urnik, lahko poskus opravijo sami nekaj mesecev vnaprej in proces razkroja posnamejo s fotoaparatom in/ali video kamero vsak teden. Nato posnetke in kaj je ostalo od odpadkov pokažejo v razredu.

A3 Sledenje morskih odpadkov

- How to draw a large map: Find an e-map of the area you wish to outline. Using an overhead projector, project the image onto paper or poster board taped to a smooth wall surface. Centre the image and try to cover as much of the paper surface as possible. Ask learners to copy over the outline, making sure to include landmarks and elements relevant to marine litter (e.g. river deltas, coastal zones, ports, landfills, industrial pollution hotspots, etc.).
- Če mlajši učenci težko razumejo pojav oceanskih tokov, jih spomnite na animirani film »Iskanje Nema«, kjer so predstavljeni kot hitre morske ceste, po katerih se prevažajo živali, hrana in odpadki.

- Na osnovi resnične zgodbe o izgubljenih gumijastih račkah je Agencija Združenih držav Amerike za varstvo okolja (US EPA) razvila učni modul »Race na poti - kam so šle?« za otroke med 8. in 11. letom starosti. Modul obsega knjigo za otroke in tri razredne dejavnosti.

A4 Ugibanje najpogostejših morskih odpadkov

- Po obisku zanemarjene plaže, kjer učenci vidijo različne vrste smeti, jih spodbudite, da ugibajo deset najpogostejših vrst morskih odpadkov. Lahko pa obiščete tudi supermarket in ugotovljajo, kateri predmeti bi lahko postali morski odpadki. Mlajši učenci naj pripravijo seznam petih najpogostejših odpadkov.
- Za angažiranje studentov in odraslih se lahko vključite v Instagramov program "take3cleanbeach". Pobuda "take3cleanbeach" spodbuja ljudi, da lahko nekaj spremenijo, če vsakič ko zapustijo plažo, reko, park ali kateri koli drugi kraj, poberejo tri odpadke.
- Če učenci nimajo dostopa do interneta, natisnite podatke iz predlaganih internetnih virov in jih v obliki brošure razdelite učencem.
- Primerjajte različne sezname podatkov in poskusite izveči zaključke. Na primer, primerjava sedanjih seznamov (B) s starejšimi seznamami (C) bo v razredu spodbudila razpravo o razvoju moderne potrošniške družbe.
- Pri oblikovanju zaključkov se osredotočite na kvalitativne ocene, narejene na osnovi primerjave različnih seznamov, in raje upoštevajte pomembne spremembe v zakonodaji, gospodarske dejavnike itd. kot da se osredotočate na absolutne številke. Posvetite se tudi vrstam odpadkov, ki jih ustvarjajo učenci sami, na primer embalaža hrane in pijače, in kako bi to lahko preprečili.

B1 Videti nevidno

- Pri izbiri območja preiskave upoštevajte naslednje dejavnike: oddaljenost od šole, varnost, dostopnost, razpoložljiv čas, velikost razreda, itd.
- Varnostni ukrepi: pri tej dejavnosti učenci ne pobirajo odpadkov, ampak jih samo zapisujejo in fotografirajo. Poskrbite, da si po dejavnosti razkužijo roke.
- Obrazec za zbiranje podatkov na delovnem listu je iz Mednarodne čistilne akcije International Coastal Cleanup (ICC), ki jo organizira Ocean Conservancy. Uporaba tega ali kakšnega drugega obrazca pomaga razvijati organizacijske sposobnosti, dopušča pa tudi uporabo podatkov v mednarodnih podatkovnih bazah. Izogibajte se predolgim in preveč podrobnim obrazcem, saj njihova zapletenost lahko povzroči zmedo, strah in nezadovoljstvo.

- Za podrobnejše raziskave namesto ICC obrazca uporabite obrazec OSPAR Marine Litter Monitoring Survey Form ali obrazec ODEMA.

B2 Glavni vzroki odpadkov

Dejavnost začnite ali končajte z igranjem igre »Kdo je bolj MODER« (navedite primere zelenega in modrega vedenja (= dobro za okolje in morje) oz. manj zelenega in modrega vedenja (= slabo za okolje in morje). Primerjajte in razpravljajte o odgovorih.

B3 Poglobitev: kritično razmišljanje in medijska pismenost

- Priporočljivo je analizirati študije primerov, ki so stvarne in primerne za učence: dober vir resničnih zgodb je mogoče najti v okoljskih člankih lokalnega tiska. Druga možnost pa je rubrika »Best Practices« (najboljše prakse) na spletni strani www.marlisco.eu.
- Da bi se izognili pristranskosti, učencem predstavite čim več različnih stališč. Uporabite članke o isti temi iz različnih virov. V primeru kita glavača bi bilo zanimivo vedeti, kako je temo obravnaval španski tisk.
- Tipične zainteresirane skupine, povezane z vprašanji morskih odpadkov, so obiskovalci plaž, državne in lokalne oblasti, lokalni strokovnjaki, prebivalci itd. V primeru kita glavača se zdi, da igrajo pomembno vlogo tako domače kot tudi bolj oddaljene zainteresirane skupine.
- Drug način, da bi učence, zlasti starejše, vključili v analizo besedila, je prevzem vloge učitelja. Ne da bi jim dali delovne liste, jih razdelite v skupine po pet ali šest in jih prosite, da pripravijo seznam vprašanj za analizo članka, ki bodo vključena v delovni list. Različni pristopi skupin bodo analizirani na ravni razreda.
- Razširitev za starejše učence: razprava o pluralizmu in objektivnosti medijev. Učenci razmišljajo o pomembnosti okoljskih tem v medijih, odzivu javnosti, vplivu in nagibih medijev – ali veljajo za 'mehke', 'pristranske', 'politične', 'sporne' itd.

B4 Seznam navad

- Dejavnost je lahko omejena na razpravo in pripombe o predstavljenih ugotovitvah, lahko pa se razširi na izvedbo poglobljene raziskave, ki bo koristna za učence same, pa tudi širše, odvisno od rezultatov in če bo pravilno izvedena.
- Razširitev: na podlagi ugotovitev raziskave naj učenci organizirajo akcijo ozaveščanja vrstnikov in/ali svoje lokalne skupnosti.

C1 Vse je povezano

- Ker predlagana dejavnost zahteva fizični stik z odpadki, je potrebno vedeti, kaj je dovoljeno in/ali družbeno sprejemljivo v vaši državi. V nekaterih državah so zdravstveni in varnostni predpisi strožji kot v drugih in izvajanje dejavnosti morda ne bo povsod mogoče. Učencem najprej razložite, kaj bodo počeli. Uporabite prispodobo muhe in pajkove mreže: muha mreže ne vidi in bolj kot se trudi, da bi pobegnila, bolj se zapleta vanjo.
- Slike in video posnetki, ki prikazujejo zapletanje živali, so lahko moteči za otroke. Mlajši otroci naj za spoznavanje te mučne situacije dobijo plišaste živali, kar bo izzvalo njihove vtise.
- Da bi nevarnost zapletanja in zaužitja odpadkov prikazali na milejši način, naj se učenci igrajo mance. Igra poteka na prostem in sodeluje najmanj 20 otrok, razdeljenih v dve skupini: skupina živali (vsak igralec je druga vrsta živali, npr. tjulenj, morska zvezda, albatros itd.) in skupina odpadkov (vsak igralec je druga vrsta odpadka, npr. plastična vrečka, mreža, avtomobilska guma, papirnat kozarec itd.). Igrišče predstavlja morje in ko vzgojitelj da znak, skupina živali teče k svojim »gnezdom« in poskuša ubežati članom skupine odpadkov. Vsakič, ko je 'žival' ujeta, mora razložiti, v kakšni nevarnosti je zaradi odpadka. Igro ponovite z zamenjavo skupin. Za vsako skupino uporabite nalepke, klobuke ali druge različne pripomočke.
- Razširitev dejavnosti: intervjuje lahko izvedete na več načinov: od strukturiranega intervjuja z vnaprej določenimi vprašanji do nestrukturiranega oziroma odprtega, prosto tekočega pogovora. V vsakem primeru pa je treba vprašanja in teme pogovora pripraviti vnaprej. Anketiranje je priporočena učna metoda za bodoče 'strokovnjake' na tem področju.

C2 Živalske zgodbe

- Mlajši učenci naj raje izpolnijo samo NALOGO C. Učencem dajte kartice, ki jih bodo spodbudile k razmišljanju in zbudile prve vtise. Primeri besedil na karticah:

MORSKI LEV: Rad se igram v vodi in zanimajo me nove stvari, še posebej predmeti, ki plavajo po morju. Moj nos je kot nalašč za drezanje v stvari ...

RIBA: Plavam v luknje in okoli predmetov, ki mi nudijo zavetje pred večjimi ribami. Če pa se v bližini zberejo ribice, veliko manjše od mene, se jim približam in jih poskusim pojesti ...

MORSKA ŽELVA: Sem želva, ki živi v morju. Moj najljubši prigrizek so meduze, ki plavajo tik pod morsko gladino... ker so prozorne, vidim skozi njih. Plavajoče plastične vrečke pogosto zamenjam za meduze...

**SPOZNAJ,
PREMISLI,
UKREPAJ –**
ustavi smetenje morja!

- Besedila na karticah, ki jih napišejo učenci, morajo biti kratka (približno 150 besed), vendar strokovno pravilna. Druga možnost je, da na kartice napišejo kratke pesmice.
- Raziskave starejših učencev morajo biti temeljite. V esejih naj analizirajo vse tiste značilnosti živali, zaradi katerih so izpostavljene nevarnostim zapletanja, zaužitja in onesnaženja na splošno.
- Dejavnost končajte s poudarkom, da morski odpadki ogrožajo vse živali, ki živijo v morju ali ob obali.
- Razširitev dejavnosti: obiščite akvarij ali naravni rezervat. Najavite svoj obisk in se dogovorite za voden ogled s poudarkom na težavah, ki jih morski odpadki povzročajo ogroženim morskim vrstam.

C3 Kako škodljivi so?

- Pred izdelavo preglednice, na podlagi primera poskrbite, da učenci pravilno opredelijo lestvico izrazov, npr. »redko škodljivo«, »škodljivo« in »izredno škodljivo«.
- Rezultati učencev zagotovo ne bodo odražali objektivnih podatkov, ampak njihova mnenja. Kljub temu jim bo presoja pomagala pri raziskavi različnih načinov, na katere odpadki lahko škodujejo morskim in obalnim organizmom. Ne pozabite, da je osnovni namen spoznanje, da so vse vrste odpadkov škodljive, čeprav imajo nekatere večji škodljivi vpliv kot druge.
- Dejavnost lahko izvedete tudi s postopnim širjenjem skupinskega dela. Sprva naj učenci v parih proučijo po en sklop na delovnem listu (npr. živali, ljudje itd.). Nato se pari, ki so obdelali isti sklop, združijo v večje skupine. Primerjajo rezultate in izračunajo povprečje sklopa, ki jih napišete na tablo, rezultate pa obravnava cel razred.

SPOZNAJ, PREMISLI, UKREPAJ –

ustavi smetenje morja!

C4 Ali si lahko privoščimo odpadke?

- Na spletni strani MARLISCO-a (www.marlisco.eu) je mogoče najti vsaj 72 študij primerov iz cele Evrope, ki opisujejo »najboljše prakse« v borbi proti morskim odpadkom. Učenci naj izberejo študijo in jo analizirajo.
- Učenci naj za vsak potencialni škodljiv učinek morskih odpadkov določijo razumem »strošek« na temelju študije primera iz Shetlandskih otokov. Nato naj opredelijo ustrezne in izvedljive rešitve.
- V nadaljevanju naj učenci na primeru Shetlandskih otokov naredijo poster, ki prikazuje glavne učinke in stroške človeških dejavnosti v borbi proti morskim odpadkom.

D1 Strateška orodja za borbo proti morskim odpadkom

- Raziskovanje, v kolikšni meri se strateška orodja uporabljajo v državi ali regiji, ni vedno lahka naloga. Obstaja le nekaj zakonov, ki izrecno obravnavajo morske odpadke. Običajno se ta problematika rešuje v okviru širše zakonodaje, na primer za ravnanje s trdimi odpadki ali varstvo morskega okolja. Ker so morski odpadki relativno nova tema v mednarodnih in nacionalnih programih, obstaja le nekaj strategij, akcijskih načrtov in sistemov spremljanja. Civilna družba ima ključno vlogo pri ozaveščanju, organiziranju posvetovanj in spremljanju izvajanja strategij. Največji problem je pomanjkljivo izvrševanje zakonov.
- Za nekatere učence, predvsem mlajše, je iskanje in razumevanje pravnih besedil dokaj težko. Zato raje sami poiščite ustrezne dokumente in pripravite enostavnejša, krajša besedila, ki jih bodo učenci lažje proučili.
- Ta dejavnost ponuja priložnost za pogovor o razliki med podpisom in ratifikacijo mednarodnih konvencij. Večina ljudi se ne zaveda upravnih in pravnih zahtev konvencij. Učenci se bodo znali bolje organizirati in biti učinkoviti pri izvajanju pritiska na zakonodajalce, da ratificirajo konvencije in uveljavljajo določbe, ki so jih podpisali.

- Dejavnost začnite z razlago različnih ravni upravljanja: lokalno, regionalno, nacionalno, na ravni EU in ZN, ter globalno.
- Dejavnost zaključite s splošnim pregledom mednarodnih strateških orodij. Da bi spodbudili razpravo v razredu, postavite vprašanja, na primer: Ali na osnovi prebranega mislite, da bi bil problem morskih odpadkov hujši brez strateških orodij ali ne? Ali menite, da se učinkovito izvajajo? Ali se ustrezno uveljavljajo?
- V nadaljevanju dejavnosti bi učenci lahko izvedli javno razpravo o tem vprašanju, naredili plakat za dviganje ozaveščenosti in ga zalepili v izložbena okna trgovin ali na šoli, ali naredili letak za razdeljevanje itd.

D2 Predvidevanje prihodnosti

- Da bi učenci lahko tvorno sodelovali, je to dejavnost treba izvesti brez pritiska časa in urnikov.
- Vaja predvidevanja učencem pomaga predstavljati si svojo prihodnost, ne po modelu »nadaljevati brez sprememb«, ampak z ustvarjanjem zelene (»idealne«) prihodnosti in spoznati lastna prepričanja in predpostavke, ki oblikujejo njihove vizije. Postopek jim omogoča osebno refleksijo (s postavljanjem vprašanja 'Zakaj to verjamem?' in 'Kaj je vplivalo name?'), dajanje prednosti nečemu (z izražanjem svoje vizije v treh besedah) in okrepiti pogajalske in komunikacijske sposobnosti. Najpomembnejše je, da predvidevanje daje smernice in je močan spodbujevalec za spreminjanje odločitev in ravnanj.
- Učenci bodo verjetno imeli različne interpretacije in vizije o pojmu, na primer »trajnostne obale«. Prvi učenec si lahko predstavlja osamljeno obalo s čim manjšo prisotnostjo človeka, drugi pa živahno marino z veliko ljudi, plovili in gospodarskih dejavnosti. Učence je treba spodbujati k razmišljanju o temeljnih vrednotah in predpostavkah svojih vizij. Razmišljati morajo tudi o razlikah in podobnostih med vizijami.

D3 Priložnost za spremembe

Ta dejavnost temelji na razgovorih, ki se lahko dotaknejo osebnih vrednot in značajskih potez. Zato moramo uporabiti racionalen in resnicoljuben pristop in ne raziskovati osebne mentalitete. Ohranite okolje zaupanja v skupini, tako da se učenci počutijo varne pri izražanju samih sebe in ne presoјane. Izogibajte se tudi indoktrinaciji.

Nasveti za pridobitev ali opustitev navad

- Delovanje brez razmišljanja, poznano kot »avtomatizem«, je gonilna sila, ki oblikuje navade. Taka samodejna dejanja zavzemajo kar polovico našega budnega časa! Čim bolj avtomatično je delovanje, manj se ga zavedamo in težje se odzovemo. Zato samodejna dejanja, kot so pitje kave iz vedno iste skodelice, pranje rok pred kosilom, zaklepanje vrat, ko pridemo domov, kozarec vode, ki si ga prinesemo ob posteljo pred spanjem itd., komaj opazimo.
- Samodejna dejanja in navade potekajo v določenem kontekstu – v enakih okoliščinah običajno počnemo iste stvari. Na primer, na poti v službo pecivo kupujemo v isti slaščičarni, malicamo v istem šolskem odmoru, tečemo vsako soboto zjutraj. Slaščičarna, šolski odmor in tekanje ob prostih sobotnih jutrih nas nehote spomnijo na dolgotrajne vzorce vedenja, ki jih ponavljamo na vedno enak način. »Kontekst« se nanaša tudi na ljudi: če se tega zavedamo ali ne, ljudje okoli nas vplivajo na naše vedenje, včasih bolje, včasih slabše. Na primer, v družinskem okolju, kjer njeni člani samodejno in neprisiljeno nosijo smeti s seboj, doklejš ne najdejo primerne odlagališča, je zelo malo verjetno, da en družinski član tega ne počne.
- Rek »stara navada – železna srajca« pomeni, da starejše navade težje spremenimo. Tudi če se nekdo zavestno odloči prekiniti s staro navado, je potrebna trdna volja, predanost in premišljena, ponavljajoča se dejanja, da nova navada postane samodejno vedenje.
- Prehodna obdobja v življenju, kot so na primer selitev, zamenjava šole, nov družinski član, nudijo dobre priložnosti za spremembe, saj se v teh obdobjih naše navade tako ali tako prekinejo.

D4 Ukrepajmo skupaj!

- Po čistilni akciji spodbudite učence, da kot razred »posvojijo« del obale. To vključuje redne obiske in čiščenje ter obveščanje lokalne skupnosti o vrednosti območja, vplivu morskih odpadkov in kako ga ohraniti čistega.
- Možna razširitev dejavnosti: na osnovi zaključnega razgovora učenci postanejo dejavni in motivirani, da bi na svoji šoli uvedli spremembe (na primer, izboljšali ločevanje odpadkov za recikliranje, zmanjšali količino smeti v smetnjakih ipd.) Razmišljati morajo, kako bi spodbudili in v svoja prizadevanja vključili celotno šolsko skupnost.

D5 Ozaveštimo javnost!

- Kampanje ozaveščanja ponujajo vrsto priložnosti za izvenšolske dejavnosti. S prenašanjem sporočil družinam in lokalni skupnosti, učenci razvijejo boljše komunikacijske in kognitivne sposobnosti in svoje znanje, ideje in kreativnost uporabijo v praksi. Pravzaprav take dejavnosti razkrijejo sposobnosti in talente, ki se v razredu pogosto ne pokažejo. Poleg tega dejavnosti ozaveščanja spodbudijo učence za delo v skupini in okrepijo njihov občutek osebne odgovornosti in lastne učinkovitosti.
- Nasveti za Nalogo A: Nekateri vidiki, ki izhajajo iz proučitve vizualnih sporočil učencev, so: enostavnost oblikovanja, iskrenost sporočila, humoren pristop ali kombinacija humorja in tragedije, doza ironije, uporaba šokantnih slik, opominjanje na zdravstvena in varnostna tveganja ljudi, uporaba protislovij, domiselni slogani, odsotnost besedil itd.
- Nasveti za Nalogo B:
 - Če se učenci odločijo za kampanjo z vizualnimi orodji (npr. plakati), jih je treba spodbuditi, da upoštevajo zgoraj omenjene vidike (enostavnost, humor itd.). Če uporabijo fotografije, ki jih niso sami posneli (iz internetnih ali drugih virov), jih opozorite na avtorske pravice.
 - Učenci morajo natančno določiti ciljno skupino: z dobrim poznavanjem ciljne skupine bodo učenci uspeli zasnovati uspešno kampanjo, ki bo prinesla spremembe.
 - Učenci morajo točno opredeliti tudi cilje kampanje. Najbolje je začeti z dosegljivim ciljem (npr. zmanjšanje odpadkov na šoli). Ko učenci ta cilj dosežejo, se navdušeno lotijo večjih izzivov (npr. zmanjšanje odpadkov v soseski).
 - Če se učenci odločijo za tekmovanje, je dobro vključiti lokalne medije in oblasti in jih povabiti, da sodelujejo kot sodniki in pri podelitvi nagrad.
 - Dokumentacija kampanje mora biti točna in veljavna. Sporočilnost kampanje mora biti enostavna in podajati dejstva brez pretiravanja in olepševanja. Učenci lahko predstavijo zgodbe o uspehu v boju proti morskim odpadkom iz drugih regij in držav, ne smejo pa se bati omeniti tudi neuspehov.

Viri in literatura

- Baker R., "Getting started with Global Citizenship: A guide for new teachers" Global Citizenship Guides, OXFAM, UK, 2008
- Butterworth A., Clegg I. & Bass C., "Untangled: Marine debris: a global picture of the impact on animal welfare and of animal-focused solutions", WSPA, 2012
- CLEAN UP GREECE, HELMEPA & MIO-ECSDE "Public Awareness for the Management of Marine Litter in the Mediterranean", CLEAN UP GREECE, HELMEPA & MIO-ECSDE, Athens, 2007
- C-MORE "Science Kits on Marine Debris", Center for Microbial Oceanography: Research and Education (C-MORE), ongoing project
- Cowan A.M., "Marine Debris: A Legacy of Litter: what effect is the accumulation of marine debris having on the world's marine ecosystems?" National Geographic Education, 2010
- European Commission DG Environment "Feasibility study of introducing instruments to prevent littering", Final Report, Risk & Policy Analysts Limited, 2013
- European Commission DG Environment flyer "Marine Litter: Time To Clean Up Our Act", European Union, 2010
- Harper J. "All the way to the ocean", USA, 2006
- Hatheway B. & Henderson S., "Ducks in the Flow; Where did they go?", Eastern Michigan University & University Corporation for Atmospheric Research, 2008
- Kershaw P., Hartley B., Garnacho E., Thompson R., "Review of the current state of understanding of the distribution, quantities and types of marine litter", MARLISCO project, 2013
- Mouat J., Lopez Lozano R., Bateson H. "Economic Impacts of Marine Litter" KIMO, 2010
- NOAA, Sheavly Consultants, Virginia, "Understanding Marine Debris: Games and Activities for Kids of All Ages" National Oceanic and Atmospheric Administration, USA
- NOAA, "Turning the tide on trash" A Learning Guide on Marine Debris, National Oceanic and Atmospheric Administration, 2007
- Scoullos M., Papadopoulos D., Alampei A. & Malotidi V., "Waste in our life - Learner's book", educational material, MIO-ECSDE, Athens, 2007
- Teuten El. et al., "Transport and release of chemicals from plastics to the environment and to wildlife", Phil Trans R Soc B, 364: 2027–2045, 2009
- Thompson R., Swan S.H., Moore C.J., Vom Saal F.S., "Our plastic age" Phil Trans R Soc B, 364 (1526): 1973-1976, 2009
- UNEP "What can we do about marine litter," Brochure, UNEP-Regional Seas Programme
- UNESCO "Education for Sustainable Development in Action", Learning & Training Tools No 4, UNESCO Education Sector, 2012

